

2. Уманець Т. Методологічні аспекти управління економічним розвитком регіону // Регіональна економіка. – 2006. – №1. – С.22-34.
3. Колесник Ю.В. Механизм формирования и стратегического регулирования инновационных воспроизводственных процессов в рыночной экономике // Економіка, фінанси, право. – 2006. – № 1. – С.3-9.
4. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку. – К.: Вища шк., 2002. – 254 с.
5. Шнипер Р.И. Регион: Экономические методы управления. – Новосибирск: Наука, 1991. – 320 с.
6. Инновации в производстве (социально-экономический аспект) / А.И.Амоша, Н.А.Лобанов, Л.Н.Саломатина, В.В.Шубик, И.П.Воротникова. – К.: Наук. думка, 1992. – 203 с.

Отримано 14.05.2008

УДК 330.101

Є.П.ДАНИЛЬЧЕНКО, І.А.ОСТРОВСЬКИЙ, кандидати екон. наук,
О.А.ШЕКШУЄВ

Харківська національна академія міського господарства

ПРО ДЕЯКІ РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА МЕТОДИ ЇЇ ОЦІНКИ

Аналізуються політекономічні фактори, що зумовлюють підсилення конкурентоспроможності національної економіки на основі використання постіндустріальних цінностей.

Актуальність теми даної роботи пов'язана з необхідністю створення інституційних умов для формування конкурентних переваг національної економіки. Глобалізація економічного життя суттєво впливає на обрання чинників, які забезпечують економічний розвиток національної економіки і, відповідно, зміцнення її конкурентоспроможності у світовій економіці.

Проблеми конкурентоспроможності національної економіки, окремих її регіонів і галузей досить повно розглянуті у роботах М.Портера, В.Гейця, М.Згуровського, Ю.Полунеєва [1-4] та ін. Загальні проблеми конкурентних засад розвитку національної економіки знайшли відображення в монографії В.І.Торкатюка, І.А.Дмитрука, Г.В.Стадника [5]. На нашу думку, розмаїття поглядів на використання концепції конкурентоспроможності потребує деякого узагальнення і виявлення конкретних кроків її впровадження, включаючи вплив регіональних відмінностей.

Національна конкурентоспроможність виступає сьогодні іманентним ринковому середовищу імперативом функціонування різнорівневих економічних систем. Зумовлено це тим, що функціонування наці-

ональної моделі розвитку будь-якої країни світу відбувається в умовах запеклої боротьби економічних інтересів транснаціональних корпорацій та національного капіталу, впливових міжнародних організацій та національних інституцій.

Сучасна парадигма міжнародного економічного розвитку формується, як відомо, на основі постіндустріальних цінностей. Отже, конкурентоспроможність кожної країни визначається передусім її динамічними перевагами, а не тільки такими статичними чинниками, як забезпеченість матеріальними й трудовими ресурсами. Тому на перше місце висуваються пріоритет знань, інновацій та інформації. Виходячи із зазначеного, робиться висновок стосовно необхідності для країни найактивнішого включення її до сучасних інтеграційних процесів. При цьому вкрай важливо не тільки реалізувати інноваційну модель розвитку національної економіки, а також залучити для цього інвестиції глобальних суб'єктів. Не менш важливим є завдання унебезпечити її від можливих ризиків і потрясінь через створення ефективного механізму захисту, що вимагає, в свою чергу, структурного і технологічного оновлення економіки.

Конкурентоспроможність національної економіки зумовлена багатьма факторами. Перш за все – це стійке становище країни, на яке впливають економічні, соціальні й політичні чинники. Саме вони здатні забезпечувати стійкі темпи зростання реальних доходів на одну особу, підтримувати певний статус країни у світовій економічній системі. Щодо критеріїв конкурентоспроможності національної економіки, то треба навести такий показник, як зведений індекс конкурентоспроможності. Розраховується він на базі комбінацій відносних величин як комплексний інтегральний показник порівняльної конкурентоспроможності країн. При цьому враховуються як «тверді» кількісні оцінки основних економічних індикаторів, так й «м'які» якісні експертні оцінки. Дослідженнями міжнародної конкурентоспроможності країн в останні роки займаються дві потужні інституції: Міжнародний інститут менеджменту і Всесвітній економічний форум у швейцарському місті Давосі.

У першому випадку розраховується відповідний рейтинг на ґрунті восьми груп критеріїв. Серед них виділяють такі:

- внутрішній економічний потенціал країни;
- зовнішньоекономічні зв'язки;
- ефективність державного регулювання;
- стан фінансово-кредитної системи;
- розвиток ринкової інфраструктури;

- удосконалення систем управління та менеджменту;
- рівень розвитку науки і технологій;
- людські ресурси.

Результати дослідження оприлюднюються у виданні «Щорічник світової конкурентоспроможності».

У другому випадку реалізуються широкі програми обстеження країн за певною методикою. Матеріали цих обстежень публікуються також щорічно у виданні «Глобальний звіт про конкурентоспроможність». Тут індекс конкурентоспроможності розвитку (або просто – індекс конкурентоспроможності) визначається через субіндекси, до яких відносять:

- індекс макроекономічного середовища, пов'язаний з монетарною і фінансовою політикою держави, стабільністю її фінансових інститутів;
- індекс публічних інституцій, пов'язаний із специфікацією прав власності й прозорістю діяльності всіх рівнів державної влади;
- індекс технологічного розвитку, пов'язаний із забезпеченням динамізму національної економіки.

Сьогодні загальновідомі найважливіші конкурентні переваги української економіки. До них відносять:

- значні запаси та вигідне розташування корисних копалин;
- привабливі кліматичні умови й унікальні рекреаційні комплекси на узбережжях морів і в Карпатсько-Поліському районі;
- родючі сільськогосподарські угіддя, значні запаси чорнозему;
- високий освітній рівень населення при відносно низькому рівні оплати праці;
- розвинену мережу академічних, науково-дослідних і проектно-конструкторських установ, наприклад, у Харкові;
- наявність унікальних виробничих комплексів (металургійних, машинобудівних, хімічних тощо);
- вигідне геополітичне становище, транспортно-географічне розташування, наявність розгалуженої транспортної інфраструктури.

Піклуючись про підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, неможна нехтувати факторами, які уповільнюють темпи її зростання через занадто прискорену лібералізацію зовнішньоекономічних зв'язків. Це може призводити до неконтрольованої відкритості української економіки й посилення її структурних деформацій.

Фахівці висловлюють занепокоєння також стосовно пріоритетності цінових чинників конкурентоспроможності в умовах реалізації експортної моделі розвитку. Через такий підхід у формуванні зовнішньо-

економічної політики страждає якісне оновлення і структурна перебудова вітчизняної економіки. І, нарешті, загрозливим для розвитку національної економіки є високий рівень залежності внутрішньої економічної динаміки від зовнішніх чинників, які здебільше не підконтрольні національному уряду.

Таким чином, для створення інституційних умов щодо формування конкурентних переваг національної економіки необхідно:

- прискорити розбудову національної інноваційної системи, здатної продукувати збільшення обсягів високотехнологічних послуг;
- диверсифікувати джерела інвестування, опікуючись створенням українських транснаціональних структур;
- ефективніше використовувати геополітичне положення України і підвищувати її роль як транзитної держави;
- формувати виробничі регіональні кластери (енерго-металургійно-хімічні, інформаційні та ін.) світового значення;
- зміцнювати конкурентні переваги українського бізнесу, підтримуючи найбільш ефективні імпортозаміщуючі виробництва;
- удосконалювати експортний потенціал України, підвищуючи питому вагу товарів із високою часткою доданої вартості;
- розвивати внутрішній ринок як базу формування і апробації національних конкурентних переваг;
- впроваджувати дієздатні механізми захисту від економічних та технологічних ризиків і небезпек, несприятливих змін міжнародної кон'юнктури;
- прискорити участь України в сучасних інтеграційних процесах, як економічного, так і політичного характеру, розвивати й поглиблювати взаємовигідне співробітництво країни з міжнародними економічними та фінансовими організаціями.

В останні роки в Україні отримує підтримку в суспільстві ідея про створення стратегії, що базується на концепції прориву й конкурентоспроможності. Сьогодні вона конкретизується у заходах, що обґрунтовуються й пропагуються Радою конкурентоспроможності України (РКУ). Йдеться, передусім, про консолідацію політичної волі, ресурсів, інвестицій і інтелекту для досягнення нової якості суспільства.

У рейтингу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму Україна посіла в 2007 р. 73-тє місце серед 131 країни; у рейтингу конкурентоспроможності Інституту розвитку менеджменту в Лозанні – 46-те з 55 [5]. Якщо в Україні і надалі зберігатиметься існуюча ресурсно-витратна модель розвитку при домінуючих економічних, демографічних й екологічних тенденціях змін, їй не наздогнати за по-

казниками конкурентоспроможності не тільки країни Євросоюзу, а й Казахстан із Росією.

Україні потрібний справжній прорив, великий стрибок, або «нова економічна політика» на кшталт рузвельтовського «Нового курсу». Український прорив міг би стати мобілізацією зусиль усього суспільства для створення у найближчі 10-15 років умов для появи нової за типом і структурою Української економіки, яка увійшла б до 30-40 найбільш конкурентоспроможних країн світу.

1.Портер М. Стратегія конкуренції: Пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 390 с.

2.Перехідна економіка / За ред. В.Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 591 с.

3.Згуровский М. Украина в глобальных измерениях устойчивого развития // Зеркало недели. – 2006. – №19 (598). – С.14.

4.Полунеев Ю. Прорыв умер. Да здравствует прорыв! // Зеркало недели. – 2008. – №5 (684). – С.8.

5.Торкатюк В.И., Дмитрук И.А., Стадник Г.В. Оптимизация управления процессом деятельности строительного предприятия. – Харьков: ХНАГХ, 2004. – 552 с.

Отримано 20.05.2008

УДК 332.1

О.Ю.СПАСЬКИХ

Черкаський державний технологічний університет

СИСТЕМНО-САМООРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Висвітлюються основні підходи до визначення поняття «система», «регіон» і «регіональна економічна система», досліджено чотири моделі сталого розвитку регіональних систем.

На сучасному етапі розвитку відбувається небачений прогрес в області знань, який привів до відкриття і накопичення безлічі нових фактів, відомостей з різних областей життя, і тим самим поставив людство перед необхідністю їх систематизації, відшукування загального в приватному, постійного в тому, що змінюється. У ряді досліджень в області методології особливе місце займає системний підхід і в цілому "системний рух". Ученими виявлено, що матерії властива системна організація. Матерія і система поняття синонімічні, тому пізнання суті миру і його складових поза системним розглядом методологічно представляється малопродуктивним. Питання системно-самоорганізаційного підходу до дослідження процесів розвитку регіону розглядалося у великій кількості робіт.

Метою даної роботи є виявлення новітніх тенденцій у підходах до дослідження процесів розвитку регіону.